

“Vilken hjärna tänker du med egentligen?”

En vetenskaplig essä om hur vi kommunicerar framför eleverna.

Av: Lisa Åslund

Handledare: Tora Lane

Södertörns högskola

Grundläroutbildning med interkulturell profil med inriktning mot Fritidshem,
erfarenhetsbaserad 180 hp

Fritidspedagogiskt område

Självständigt arbete 15 hp

VT 2018

Title: "What were you thinking?" - A scientific essay about how we communicate in front of students.

Author: Lisa Åslund

Mentor: Tora Lane

Term: Spring 2018

Abstract

This essay will reflect upon communication and conduct in different ways. The essay is based on a dilemma that is difficult to assess since it addresses a situation where I, in my role as a leisure-time teacher, react upon how a colleague treats a young student. The purpose of the essay is to try to analyze the dilemma viewed from different perspectives in hope to gain an understanding of how we can look at communication in more than one way. How should educators communicate in front of the students, and what is a good way to treat one another? In the essay the dilemma is discussed from different perspectives such as power relations, but also *fronesis* and practical knowledge. In order to be able to go into depth with regard to interpretation and understanding of this experience, I will look to Hans-Georg Gadamer to illustrate the dilemma based on the hermeneutical approach. The method of this thesis is essay-writing, which consists in reflection with the help of relevant literature, with starting point in an experience that is difficult to assess.

Keywords: Communication, practical knowledge, conduct, leisure-time teacher, power relations

Titel: "Vilken hjärna tänker du med egentligen?" - En vetenskaplig essä om hur vi kommunicerar framför eleverna.

Författare: Lisa Åslund

Handledare: Tora Lane

Termin: Vårterminen 2018

Sammanfattning

Den här uppsatsen handlar om kommunikation och bemötande på olika sätt. Uppsatsen utgår ifrån ett dilemma som är svårbedömt då det tar upp en situation där jag i min yrkesroll som fritidslärare reagerar på en kollegas bemötande i sättet hon bemöter en elev. Syftet med essän är att försöka analysera dilemman utifrån olika perspektiv för att få syn på hur vi kan se på kommunikation på olika sätt. Hur ska vi pedagoger kommunicera framför eleverna och vad är egentligen ett gott bemötande? I uppsatsen diskuteras dilemman bland annat utifrån maktrelationer, men även utifrån *frönesis* och praktisk kunskap. För att kunna gå på djupet vad gäller tolkning och förståelse av denna händelse tar jag till min hjälp Hans-Georg Gadamer för att belysa dilemman utifrån det hermeneutiska synsättet. Metoden i essäskrivandet utgår från en svårbedömd händelse och där tar jag hjälp av reflektion och stöd i litteratur.

Nyckelord: Kommunikation, praktisk kunskap, bemötande, fritidslärare, maktrelationer

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Sammanfattning.....	2
1. Gestaltning.....	4
2. Syfte och frågeställningar.....	9
3. Metod.....	10
4. Etiska överväganden.....	12
5. Reflektion.....	12
5.1 Hermeneutik.....	13
5.2 Språket och röst användning.....	15
5.3 Maktrelationerna i skolan.....	17
5.4 Bemötande och kommunikation.....	21
5.5 Praktisk kunskap.....	23
6. Slutord.....	28
7. Referenser.....	31

1. Gestaltning

Jag tittar ut genom fönstret och ser att min klass är ute på rast. Jag arbetar som fritidslärare i 2b och reflekterar ofta över att det är en klass som verkligen älskar att vara ute och leka. Solens strålar lyser in genom fönstret så jag får kisa ut för att försöka se vad det är de leker. Jag ser två elever från min klass som tar stor sats för att sedan hoppa rätt ner i en pöl som nu har blivit ganska djup efter all snö som smält bort. Eleverna kiknar av skratt och jag kan inte hindra leendet som formar sig på mina läppar.

Det är i slutet av april och våren har börjat visa sig. Det har varit plusgrader nästan varje dag i två veckor nu och tussilagon gör tappra försök att ta sig upp genom jorden uppe i skogen. Här och var på skolgården finns det enorma vattenpölar som eleverna tycker väldigt mycket om att hoppa i. Frågan kring vilka kläder de ska ha på sig när de är ute är återkommande. Det är alltid någon eller några elever som inför varje rast frågar om de verkligen måste ha överdragsbyxor på sig. Vi som arbetar är överens om att vi ska säga samma sak så de inte får olika bud från olika pedagoger. "Ja" säger vi alltid till eleverna, så tydligt vi bara kan. Oftast kommer en suck från eleverna när de får veta vad som gäller.

Min rast är slut och jag ska börja bege mig ut. Jag går mot hallen och till min plats där mina ytterkläder hänger. Jag står redo att stoppa ena benet i mina regnbyxor när jag hör min kollega Malin, som också står i hallen, bokstavligen säga "Vilken hjärna tänker du med egentligen?". Jag vänder mig om och ser på min kollega. "Va?" får jag ur mig. Hon verkar inte höra vad jag säger och jag tänker för mig själv att det ju inte kan vara till mig hon säger så. Den största frågan som dyker upp i mitt huvud är varför hon säger så. Jag vänder mig ytterligare och ser att det inte är mig hon pratar med utan en elev. Jag tittar på eleven som ser smått moloken ut där han står i mjukisbyxor som droppar av vatten. "Hur tänkte du när du gick ut utan regnbyxor på rasten Erik?" säger min kollega med irritation i rösten. Hon tar ett stadigt tag runt Eriks jackärm som även den är dyngsur och lyfter upp den i luften för att sedan släppa den lika häftigt. Jag ser hur Erik vänder blicken ner mot golvet. Han kramar åt sina händer och jag tolkar situationen som väldigt obekvämt för Erik. Jag drar snabbt slutsatsen att Erik förmodligen inte tog på sig sina regnbyxor innan han gick ut på rast.

Erik öppnar munnen och jag ser hur han gör en ansträngning att våga prata. Från att ha tittat ner i golvet vänder nu Erik istället upp blicken och tittar på Malin. "Jag hade inte tänkt att leka i vattnet men ju närmre jag gick desto roligare såg vattnet ut men så råkade jag tappa balansen och ramlade i. Nu är jag jätteblöt" säger Erik och vänder återigen blicken ner mot golvet. "Ja, det kan man ju verkligen säga att du är. Har du extrabyxor på hyllan?" frågar Malin med en överlägsen ton. Erik nickar och går mot sin hylla för att hämta ett par torra byxor. Han går till toaletten, stänger dörren om sig och låser. Jag följer Erik med blicken och när han stängt dörren vänder jag min blick mot Malin.

Situationen som uppstått känns olustig. Malin vankar lätt fram och tillbaka. Min tanke är att hon säkerligen väntar till Erik är klar. "Ska du vänta tills han är klar?" frågar jag. Malin står vänd med ryggen mot mig och min blick fästs på ett hål neråt ryggen på hennes jacka som syns markant. Jag tappar fokus för en stund och blir därför lite chockad när Malin vänder sig om och säger "Pratade du med mig eller?" Jag blir återigen ställd och kan inte göra något åt att mina ögonbryn höjs. "Ähm, ja det var dig jag frågade. Jag frågade om du väntar tills Erik är klar med att byta om? För om det är så att du inte tänkt att vänta tills han är klar kan jag göra det" säger jag och märker att jag artikulerar extra mycket för att hon ska höra vad jag säger. Malin tar bort gummisnodden från sin vänstra handled och slänger ihop det blonda håret i en slarvig hästsvans och säger till slut "Jag står helst inte här och väntar utan går hellre ut på rast, så ja, du får gladeligen ta över och stå och vänta in Erik". Hon lyfter av sin regnjacka från kroken och tar på sig de leriga regnstövlarna och går ut genom dörren och ut i trappuppgången.

Kvar står jag, något frågande över vad som hänt. Jag märkte att Malin inte hade något intresse över huvud taget att stå där och vänta på Erik så det var lika bra, tänkte jag, att vi bytte plats och att hon gick ut först. Ytterligare någon minut passerar och jag hör Erik inifrån toaletten med kläder som förmodligen trilskas ur plastpåsar och en snörvlig näsa som nog verkligen skulle behöva snytas. Till slut kommer han ut från toaletten och skiner upp i ett leende när han ser mig. "Hej!" säger han samtidigt som han går mot sin plats för att hänga upp plastpåsen med de blöta byxorna i. "Hej Erik! Ska vi inte hänga upp byxorna i torkskåpet istället för att ha dem i påsen?" frågar jag med en menande blick och pekar mot torkskåpet. "Jo det kan vi göra" får jag till svar. Erik tar upp byxorna ur plastpåsen och ger dem till mig.

“Var är Malin?” frågar Erik med något skrovlig röst samtidigt som jag hänger upp hans byxor. “Hon gick ut” säger jag och möter Erik med blicken. Jag ser hur Eriks axlar sjunker ner och det låter som om att han drar en lättnadens suck.

Det börjar mullra i trappuppgången utanför. Än så länge hörs bara stampandet, men plötsligt öppnas dörren och ljudnivån stiger markant och en annan klass än Eriks stormar in i hallen. Jag höjer på ögonbrynen när de första eleverna kommer in och Erik tar ett steg närmre mig. Jag går till torkskåpet, redo att hänga in deras kläder. Erik följer efter mig som en svans och står snällt bredvid och följer mina rörelser med blicken. En efter en står eleverna fint på led och håller upp galonbyxor och vantar och räcker över dem till mig. “Vad har ni gjort därute egentligen? Kläderna är ju genomblöta” säger jag samtidigt som jag ger ifrån mig ett skratt. En elev tittar upp och möter mig med sina djupbruna ögon och ler stort. “Jag har badat” säger han och formar ett stort leende där det enda jag kan fokusera på är hans stora glugg mellan tänderna. “Jag ser det. Jag tolkar det som att ni haft det roligt därute” säger jag och tar tag i hans vantar med pekfinger och tumme för att inte bli alltför blöt själv.

Tillslut är alla kläder inhängda i torkskåpet och eleverna har gått in i sina respektive klassrum. Kvar står jag och Erik. Det är som att jag är tom på ord och inte vet vad jag ska säga honom. Det blir dock inte jag som är den första att öppna munnen för att prata, utan Erik. “Jag vet att jag skulle haft överdragsbyxor på mig men måste hon låta så arg? Jag glömde ju bort och det gör man ibland har min pappa sagt, eller hur Lisa?” säger Erik och jag hör hur liten han låter på rösten.

Jag känner mig så tacksam över att Erik känner att han vågar prata med mig men det känns också så onödigt att vi ska behöva vara i den här situationen. Så som Malin uttryckte sig mot Erik borde hon inte göra. “Jag tror inte det var Malins mening att låta så arg som hon gjorde. Jag tänker att vi har ju pratat mycket med er om att ni ska ha regnbyxor på er ute och då tror jag Malin mest kände en besvikelse att du inte hade dem på dig” säger jag till Erik och hoppas att han ska förstå. Det tar emot när jag skyddar Malin då jag själv upplever att det bemötandet hon hade gentemot Erik inte bör uttryckas på det sätt hon gjorde. Då jag upplevde det som att Malin inte kommer kunna prata med Erik på ett lugnt sätt kändes det

bättre för mig att jag la fram förslaget till henne om hon ville gå ut eller stanna inne och vänta. Jag kunde ju bara inte släppa situationen och låta Erik vara.

Jag ser hur Erik vänder och vrider sig och gör sig redo med att ta på sig sina gummistövlar när han plötsligt säger “Är det något fel på min hjärna?”. Sekunderna känns som en evighet efter det han precis sagt och jag känner hur vårt samtal på något sätt tar en annan vändning. Jag hade för en stund hoppats på att Erik skulle missat den detaljen som Malin sa men det hade han uppenbarligen inte gjort. “Det är inget fel alls med din hjärna, den fungerar hur fint som helst Erik” säger jag och hoppas att Erik ska känna sig nöjd med det svaret. “Varför sa hon så då?” fortsätter Erik och tittar djupt in i mina ögon och det är som att jag kan se hur mycket tankar som far runt i hans huvud just nu.

Jag kan inte längre stå för det här känner jag. Jag kan inte backa upp det Malin sa. Vad kommer Erik att tro, att det är okej att säga så till någon annan? “Jag vet inte Erik. Ibland säger man saker man inte menar och ibland hinner man inte tänka innan man säger något och jag tror att det var det som hände med Malin. Det bara kom. Hon menade det inte” säger jag och ser beklagande på honom. “Jag hann inte heller tänka innan jag gick ut på rast” förklarar Erik och nu ser jag att han börjar dra på munnen som att han är påväg att börja flina. Leendet skiner upp och jag ger ifrån mig en lättnad.

Jag har arbetat inom skolan i snart tolv år och har flera gånger under dessa år varit i situationer och upplevt händelser som varit svåra att hantera. Det jag inte kan släppa nu är varför jag inte agerade och talade om för Malin att hon inte kan säga det hon säger till eleverna. Det hade känts jobbigt att säga till Malin, men samtidigt var det jobbigt att låta det vara osagt. Hur bör vi bemöta varandra och eleverna, och varandra inför eleverna? Den frågan gör att jag lägger fokus på kommunikation och hur viktig den är i dessa typer av situationer.

Jag ställer mig frågan kring om det handlar om hennes erfarenhet? Malin är inne på sitt andra år inom skolans värld och kom direkt från gymnasiet när hon började hos oss. Kan det handla om erfarenhet, utbildning eller vad kan vara grunden till att hon reagerade på det sätt hon gjorde? Jag vet ju dock att jag också ibland tappar tålamodet och kan häva ur mig saker som

jag kanske inte borde, men inte på det här sättet som Malin. Jag kan reagera eller agera på vissa saker men också reflektera efteråt kring varför jag sa eller gjorde det jag gjorde. Jag har lärt mig att använda reflektion som ett verktyg för fortsatt utveckling. Min känsla är att Malin inte tycker att hon sagt något opassande.

Det är inte löst känner jag, det är verkligen inte löst. Oavsett vad vi hamnar i för situation kan vi inte uttrycka oss på det sättet. Jag går till min hylla igen och gör ytterligare ett försök att ta på mig ytterkläderna för att gå ut på rast. Erik smyger fram till min krok och väntar på mig tills jag är påklädd och klar.

Jag funderar över vad jag skickar för signal till henne genom att låta hennes kommentarer få passera. Jag är äldre, har erfarenhet och utbildning. Att vara konflikträdd behöver inte ha med utbildning att göra utan snarare personlighet, men kunskapen om rätt och fel och hur vi bemöter våra elever på arbetsplatsen bör jag ha lärt mig. Vi kollegor behöver hjälpa varandra i olika situationer när det känns som att det ibland gått för långt. Jag vet dock inte om det var så Malin tolkade det när jag ställde frågan till henne. För mig blev det så tydligt via Eriks reaktion att Malins ord satte sig inom honom.

Jag är sex minuter sen ut på rast och jag börjar se mig omkring i hallen. Erik står bredvid mig och känns tom, tom på allt. Min blick fästs på en brun manchestersoffa som står inne i ett av klassrummen som ligger intill hallen. Det är ett litet hål på höger sida som bara blir större och större för varje dag vilket jag ser tydligt därifrån där jag står. Lite vit bomull börjar sticka fram som säkert alldeles snart kommer börja se väldigt lockande ut att pilla ut. Jag lyfter på ögonbrynen för att försöka känna efter om det är huvudvärk eller om det är för att jag inte varit ute på hela dagen. Jag behöver verkligen frisk luft, nu.

Med fingervantarna väl på går Erik med mig ut på rast. Han letar efter min högra hand och kramar den sedan hårt påväg ut på skolgården. Under tiden vi går ut kan jag inte annat än att sluta tänka på det, men jag väljer att inte avsätta någon tid till att försöka lösa det som just inträffat.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att försöka förstå hur kommunikation påverkar uppfattningen av olika personer och olika situationer då det är relevant för mitt dilemma. Jag kände verkligen med Erik då jag upplever att vi nog uppfattade händelsen på samma sätt, nämligen obekvämt och orättvis. Frågan jag ställer mig kring det här dilemman är: Hur kommunicerar vi framför eleverna? Jag förstår att kommunikation kan brista och kommer även därför att undersöka vad god kommunikation egentligen är. Jag hoppas att reflektionen i denna essä kommer ge mig fördjupad förståelse kring bemötande på olika sätt. Jag minns detta dilemma så väl och jag har tänkt på det flera gånger och har försökt resonera med mig själv varför vi inte lyckades mötas. Hur ska vi någonsin kunna hjälpa varandra att utveckla vårt bemötande och vår professionalism gentemot eleverna om vi inte känner att vi kan prata med varandra? Vi behöver se till att det finns ett öppet klimat på skolan som tillåter det och det är det bara vi som kan påverka.

Jag känner att jag hamnade i ett dilemma där jag inte visste hur jag skulle kommunicera med Malin. Jag skyddade henne genom att säga att hon säkerligen inte menade det hon sa, men jag skyddade även Erik genom att det var jag som stannade med honom i hallen istället för Malin. I en sådan situation där jag hamnar mellan en elev och en kollega, hur ska jag kommunicera då?

Jag valde att agera där och då eftersom jag såg att om Erik och Malin fortsätter den här diskussionen själva i hallen kommer det inte kännas bra för någon av dem. Jag känner dock i efterhand ett svek gentemot Erik eftersom jag aldrig valde att prata med Malin och det har tagit ganska hårt på mig. Detta har lett till att jag valt detta dilemma just för att ta möjligheten till att fördjupa mig i mitt sätt att reagera och agera i situationer, men även få förståelse för att andra tänker, tycker och uttrycker sig annorlunda än jag.

Jag har funderat fram och tillbaka över vad som hänt om jag gjort så eller så. Jag kanske kände en rädsla över hur Malin eventuellt skulle reagerat om jag ifrågasatte henne. Kunde jag ha sagt något till henne i upplevelsen av sveket gentemot Erik eller skulle det bara förstärkt den bristande kommunikationen? Hade Erik eventuellt bara hamnat mer i "skottlinjen" då? Jag kanske inte skulle valt att fråga henne framför Erik så han skulle höra oss, men iallafall

efteråt i en annan kontext. Jag kommer att utgå från mitt specifika dilemma men också en utifrån en allmän syn på hur vi kan kommunicera framför eleverna och hur vi gör det på ett bra sätt. Utifrån det väljer jag att undersöka vidare dilemmats frågeställning utifrån hermeneutik, språk och röst användning, maktrelationer i skolan, bemötande och kommunikation samt praktisk kunskap.

3. Metod

Jag har valt att skriva en vetenskaplig essä. Alsterdal beskriver essäformen som att den “[...] karakteriseras av att vara personlig och uppriktig, den ska vara sökande. Det är en skrivform som passar den praktiska kunskapen.” (Alsterdal 2014, s. 172). Jag har i min metod utgått mycket från reflektion eftersom det är ett svårbedömt dilemma. Det här är ett dilemma som jag upplever som komplicerat och därför har jag inte riktigt kunnat släppa det. Kommunikationen brister från alla inblandade, Malin gentemot Erik och mig samt jag gentemot Malin. Jag tar nu tillfället i akt att fånga upp dilemmat igen och gör en närmare undersökning över vad det var som hände. Enligt Bie handlar reflektionen om att den ska hjälpa en att minnas något vi tidigare upplevt (Bie 2014, s. 16). Då våra dagar består av att bemöta både elever, kollegor och vårdnadshavare minns jag mitt dilemma väl eftersom jag reagerade starkt på Malins bemötande av eleven.

Jag hoppas att reflektionen ska hjälpa mig att vägleda mig fram till någon slags förståelse för vad det var som hände. Bie skriver vidare hur reflektion är av stor betydelse för lärande (Bie 2014, s. 7). Hon menar att man, genom att använda reflektion, kan få förståelse för sitt handlande när det kommer till möten med andra människor. Det hoppas jag kommer vidareutveckla mitt lärande, genom att skriva. Istället för att tankarna stannar inne i mig får jag nu ner det i skrift vilket underlättar för mig i min reflekterande process. Hammarén menar att skrivprocessen skulle kunna vara metoden för vårt reflekterande och för att framhäva kunskap grundad på erfarenhet (Hammarén 2005, s. 17). Skrivprocessen kommer att bli min reflektionsmetod för att hjälpa mig att fördjupa mig i ett erfarenhetsbaserat dilemma.

Det jag vill med essäformen är att undersöka begreppet kommunikation som, enligt Backlund (1991), handlar om både det verbala och det icke verbala, det vill säga det som sägs och det som inte sägs. Rösläget kommer att ligga inom det verbala och kroppsspråket inom det icke

verbala. Vi kan inte anta att det vi säger ska förstås utan det krävs en närmare tolkning för hur vi väljer att uttrycka oss, därför har jag bland annat valt att se på dilemmat utifrån detta perspektiv. Jag kommer även att beröra, enligt min tolkning, det maktperspektiv som uppstod i den specifika situationen samt diskutera hur bemötande och kommunikation är viktigt för att skapa goda relationer. När jag reflekterar över kommunikation kommer jag bland annat att utgå från Helle Jensen (2011) och i avsnittet som handlar om makt använder jag mig av Michel Foucaults tankar om maktrelationer (1987).

Den reflektion jag använder mig av vill jag även ska ge mig kunskap och ge mig nya riktningar i hur jag skulle kunna hantera situationer på andra sätt än det sätt jag gjorde det på. Molander skriver att reflektion hjälper oss att backa ett steg, fundera över oss själva och det vi gör för att skapa inblick i situationen man hamnat i (Molander 1996, s. 143). Det är något jag hoppas ska kunna hjälpa mig att reflektera över kommunikationen i det som hände. Enligt Doverborg och Pramling Samuelsson leder engagemang och samverkan med andra människor till att barn lär sig (Doverborg & Pramling Samuelsson 2012, s. 15). Jag tänker att även reflektionen blir central då barn inte bara lär sig av det som är positivt runt omkring oss, vilket jag tolkar ovanstående referat som, utan att även upplevelser som kan kännas negativa skapar lärande. Det har inte bara skapat ett lärande för Erik utan också för mig, och kanske även för Malin.

Nu när jag går in i reflekterandet behöver jag inte vara ute efter att ta reda på vad som är rätt eller fel utan snarare gå in på djupet i hur vi kan välja att kommunicera framför eleverna. Jag vill hitta fler ingångar till den faktiska situationen och vad det var som hände samt öka min förståelse och kunskap kring att vi faktiskt alltid kommer bemöta människor på olika sätt.

Som fritidslärare ser dagarna olika ut. Vi hamnar i olika situationer som ibland ställer oss i svåra lägen gällande hur vi ska hantera dem. Det är av stor vikt att vi har en förståelse och lyssnar in eleverna för att de ska känna sig sedda och hörda och därför väljer jag att ta mig an dilemmat genom det hermeneutiska synsättet. Hermeneutiken är en teori som i stora drag handlar om att tolka och förstå (Thomassen 2007, s. 179). Det är det jag eftersträvar då både tolkning och förståelse kommer att diskuteras i denna essä.

Jag kommer även att använda mig av den praktiska kunskapens teori då reflektionen i ett av avsnitten kommer utgå från Aristoteles och Dreyfus & Dreyfus. Bornemark & Svenaeus skriver att “De aristoteliska begreppen för praktisk kunskap anknyter naturligt till den samtida hermeneutiken, framförallt vad anbelangar *fronesis*.” (Bornemark & Svenaeus 2014, s. 21). Det jag kommer beröra vad gäller praktisk kunskap är just *fronesis*, men även Dreyfus & Dreyfus modell om hur man inom den praktiska kunskapen går från att vara nybörjare till expert gällande hur vi agerar i praktiken vid olika situationer.

4. Etiska överväganden

Formen på denna essä är skriven som ett självupplevt dilemma och det är taget från verksamheten där jag tidigare arbetat. Vetenskapsrådet har formulerat fyra etikregler som innefattar samtyckeskravet, nyttjandekravet, informationskravet och konfidentialitetskravet (Patel & Davidson 2011, s. 62-63). Jag har behövt ta ställning till hur jag ska kunna använda mitt dilemma utan att personerna i den ska kunna identifieras. Jag har därför valt att i min vetenskapliga essä anonymisera personerna med undantag för mitt eget namn. Detta har jag gjort genom att följa Vetenskapsrådets riktlinjer som handlar om konfidentialitet. Enligt Vetenskapsrådet ska alla personers uppgifter i en studie ges konfidentialitet och det ska inte finnas möjlighet till att obehöriga får ta del av dessa (Vetenskapsrådet 2002, s. 12). Jag har även valt att ändra på åldrar på de jag nämner i min essä för att det inte ska gå att ta reda på vem det handlar om.

5. Reflektion

Frågeställningen jag valt kommer i följande reflektionsdel att diskuteras i form av olika underrubriker som har koppling till begreppet kommunikation. Dessa ingångar är tolkning språk, makt, bemötande och praktisk kunskap. Dessa avsnitt har känts relevanta från första början när jag började se närmare på mitt dilemma, vilket har varit anledningen till att de enligt mig är väsentliga för min vetenskapliga essä. Jag kommer bland annat att fundera över vilka aspekter av kommunikationer som finns, men även vilka konflikter som kan uppstå beroende på vilken typ av kommunikation som används. Dahlkvist skriver att vi på ett okomplicerat sätt kan behandla konflikter och undvika felaktiga tolkningar om vi vet hur kommunikation mellan individer fungerar (Dahlkvist 2012, s. 11). Det är enligt mig en ganska svår uppgift då den ser så olika ut beroende på person, men min tanke är att komma

närmre dilemmat genom att sätta mig in i olika perspektiv och se på olika typer av kommunikation.

Vad betyder då kommunikation? Nilsson och Waldemarson skriver att “Ordet “kommunikation” kommer från latinets “communicare” och “communis” som betyder att något ska bli gemensamt och delat.” (Nilsson & Waldemarson 2016, s. 13). Kommunikation blir gemensam då den berör oss alla, oavsett om den är verbal eller icke-verbal. Betydelsen av begreppet vill jag ha med mig i min essä för att inte tappa bort syftet med det och vilken betydelse det har för mitt dilemma. Kommunikation är avgörande för mig i samspel med andra människor då den förmedlar så mycket oavsett om det är med tal, skrift eller kroppsspråk. Nilsson och Waldemarson skriver vidare att genom att utbilda sig inom kommunikation kan vi få “[...]en större förståelse för hur vi påverkas av andra människor och hur vi i vår tur påverkar dem, vilket kan bidra till ökad självkänedom och ge nya och klarare perspektiv på vårt eget handlande.” (Ibid, s. 13). Min essä bygger på att undersöka de olika perspektiven om kommunikation för att öka min förståelse kring det.

5.1 Hermeneutik

För mig är det intressant att se på detta dilemma utifrån både Eriks, Malins och mitt perspektiv. Att utgå från hermeneutiken handlar om att tolka och förstå olika händelser (Patel & Davidson 2011, s. 28), vilket är centralt för mig då jag ska sätta mig in i någon annans perspektiv. Om jag utgår från hur jag tror Erik upplevde det har jag förståelse för hur han reagerade på det Malin sa då det både var oprofessionellt men även kränkande enligt mig. Det jag upplever som kränkande är de ord Malin valde att säga till Erik, nämligen “Vilken hjärna tänker du med egentligen?”. Det jag varit frågande kring är att hon valde att uttrycka sig så framför en elev istället för hur hon skulle kunna ha gjort det. Förutom att försöka tolka och förstå hur andra kan ha upplevt något har jag även behövt försöka tolka och förstå varför jag inte gjorde mer än jag kanske borde ha gjort. Min egen del i kommunikationen, vart tog den vägen?

För mig har det varit viktigt att försöka ta in hur andra människor kan tolka en situation annorlunda än jag själv. Dock har dilemmat jag valt snarare gjort att jag försökt ta in hur kommunikationen mellan de inblandade har påverkats av hur vi upplevt situationen. Att

ifrågasätta kommunikationens syfte och motiv är det som är det intressanta för mig i detta avsnitt. Skrivprocessen har hjälpt mig då jag inser mer och mer att kritiskt tänkande, oavsett om det gäller mig själv eller någon annan, är bra och utvecklande. Enligt Warnke menar Gadamer med hermeneutiken att "Genom att låta olika texter, åsikter och synsätt, livsformer och världsåskådningar möta varandra kan vi sätta våra fördomar på spel och därigenom berika vår egen uppfattning." (Warnke 1993, s. 16-17). Jag har för avsikt att verkligen belysa det Gadamer menar här då många olika typer av möten är inkluderade. De möten jag menar på som uppstod i mitt dilemma är mötet mellan mig och Malin, mellan mig och Erik samt mellan Malin och Erik. I dessa olika former av möten är vi inte alltid överens, men vi kan alltid försöka vara överens om att vi är olika som personer och ha förståelsen för det.

Vi tolkar saker på olika sätt och har därigenom förståelse för att vi gör det. Andersson skriver att förstå något innebär att finna mening eller betydelse (Andersson 2014, s. 55), vilket är precis vad det handlar om när jag försöker sätta mig in i både mitt perspektiv men också de andras. Det hermeneutiska synsättet ger mig förklaringar till förståelse och interpretation på ett tydligt sätt.

Kommunikationen blir viktig att reflektera över i ett fall som beskrivs i denna essä. Enligt Andersson beskrivs hermeneutiken som att "[...]sociala fenomen är inflätade i en större helhet[...]" (Andersson 2014, s. 68). Ergo måste man kommunicera med varandra när sådana här saker sker för att alla inblandade parter ska få förståelse för det som hänt och för hur det har upplevts. Vi kan inte tolka en människas handling utifrån en enskild händelse utan det kan vara många olika bakomliggande faktorer som bidrar till ett visst handlande. Det blir även viktigt att kommunicera när såna här situationer uppstår för att ta reda på varför man uttryckt sig på ett visst sätt och skapa en större förståelse för varandra. Jag hade kunnat förklara för Malin hur Erik uppfattade situationen då Erik frågade mig om det var något fel på hans hjärna baserat på hennes kommentar. Då skulle Malin kunnat få möjlighet att lyssna in det för att veta hur hon de facto uppfattats av eleven vilket eventuellt skulle kunna leda till att hon blir medveten om hur hennes ord och handlingar tolkas.

Jag vill med denna uppsats försöka förstå hur kommunikation påverkar uppfattningen av olika personer och situationer. Warnke skriver att se andra som likvärdiga samtalspartners

kan göra att vi får en djupare förståelse för varandras åsikter utan att vi för den sakens skull lämnar våra egna övertygelser därhän (Warnke 1993, s. 130). Jag uppfattade det som att Malin inte såg Erik som en samtalspartner överhuvudtaget, utan snarare någon som hon kunde prata åt istället för med.

5.2 Språket och röst användning

Hur vi väljer att använda vår röst, enligt mig, har stor betydelse för hur vi kan uppfattas gentemot andra människor. Backlund skriver om de paralingvistiska signalerna, alltså de signaler vi uttrycker via rösten och hur de påverkar kommunikationen med andra människor (Backlund 1991, s. 21). Jag anser att Malin i sitt uttryck använde de paralingvistiska signalerna då det blev en krystad situation som infann sig mellan henne och Erik, men också mellan henne och mig. Backlund skriver vidare att dessa signaler innebär hur vi artikulerar när vi pratar, vilket tempo vi använder, hur vi väljer att betona vissa ord, pauser och även vilket tonfall vi har (Ibid, s. 21). Jag menar på att vi varje dag behöver fundera på hur vi använder rösten och språket då det är så lätt att det blir missförstånd och feltolkningar.

Vi behöver också ha i åtanke att det sättet jag använder rösten på mot ett barn eller kollega inte behöver uppfattas på samma sätt gentemot ett annat barn eller kollega. Alla människor är olika och det gäller att vi gör anpassningar med rösten beroende på vem vi pratar med. Mot vissa elever kan jag ibland känna att jag är övertydlig i det jag säger och att jag anstränger mig för att prata långsamt för att eleven ska lyckas med att ta in det jag säger. Skulle jag däremot prata med en annan elev som snarare är väldigt bra på att ta in information och sortera den skulle jag istället valt att ändra tempot och förmodligen inte lägga in så många pauser. Det här blir en fin balansgång i användandet av våra röster och det är av stor vikt att vi har återkommande reflektioner kring detta, både självständigt men också tillsammans med andra.

När jag tänker på situationen mellan Malin och Erik har jag funderat över hur Malin valde att använda sin röst i form av en överlägsenhet genom att hon utnyttjade sin naturliga maktposition i och med att hon är vuxen och han är barn. Furu menar att vi genom vår röst användning kan upplevas som omtänksamma och engagerade men att vi genom hur vi

använder vår röst även kan uppfattas som avvisande och nonchalanta (Furu 2017, s. 19). Rösterna har otroligt stor betydelse för hur vi vill bli uppfattade av andra människor.

Tänker jag dock istället på vilken typ av vokabulär hon använde gentemot Erik så var det hon sa nedvärderande. Att vi har ett vårdat språk som pedagoger i skolan bör inte bara vara självklart utan det är självklart enligt mig. I läroplanen står det att skolan “[...]ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.” (Lgr 11, s. 9). Här väljer jag att luta mig emot läroplanen då den understryker samverkan mellan skola och hem och där får värdegrunden ta väldigt stor plats, för i värdegrunden kommer språket, respekten och bemötandet in.

Det är många olika faktorer som går in i varandra när det kommer till hur språket kan upplevas av andra människor. Vi har både vår röst användning men även kroppsspråket som i detta fall blir ett markant exempel på det. Då jag ägnat ganska stor uppmärksamhet och tid åt hur Malin använde sin röst vill jag även reflektera över hur Erik valde att använda sitt kroppsspråk då deras kommunikation skedde på två olika sätt där hon var mer verbal och han var mer ickeverbal.

Erik var till att börja med väldigt tydlig med sitt kroppsspråk anser jag. Min upplevelse var att genom att Erik inte riktigt ville möta Malin med blicken, men också sättet han höll på med fingrarna, kändes han nervös och sammanbiten och såg ut som att han ville sjunka ner genom marken. Backlund skriver om något som kallas för extralingvistiska signaler som handlar om att vi kan kommunicera med varandra utan att behöva använda ord (Backlund 1991, s. 21). Dessa signaler sänds bland annat utifrån vilken kroppsställning vi har, vilka rörelser vi gör och hur vi väljer att placera oss vid vissa situationer (Ibid, s. 21). Sett ur Eriks perspektiv är min känsla att han verkligen kommunicerade utan ord då min uppfattning är att hans kroppsspråk talade starkt för att han just blivit satt i en obekväm situation.

Jag nämnde ovan att min känsla är att Malin utnyttjade sin maktposition vilket jag också får uppfattningen av att Erik kände av och därmed bidrog till hans känsla av att inte vilja uttrycka sig verbalt. I denna fråga uppfattar jag att erfarenhet har en central del då det handlar om att vi i yrkesrollen hamnar i många olika lägen och provar på olika kommunikativa sätt att

hantera dem. Erfarenheten blir den nyckeln vi kan ta till när det kommer till komplicerade situationer.

5.3 Maktrelationerna i skolan

Det är svårt att se på händelser ur ett barnperspektiv, men jag har gjort mitt yttersta för att försöka med hjälp av de olika teorierna jag använder i min essä. Min bild är att så fort ett barn egentligen kliver in genom skolans byggnad befinner sig barnen/eleverna i en underlägsen position. Vi vuxna har en maktposition, medvetet eller omedvetet, men det behöver inte betyda att styrning är något problematiskt (Dolk 2013, s. 115). Jag tolkar det Dolk skriver som att vi behöver hitta sätt att mötas inom skolans ram för att utveckla denna relation elever och lärare emellan. Här ger min roll som fritidslärare mig möjlighet, anser jag, att faktiskt göra det då jag får träffa dem under hela deras skoldag och kan vara med påverka innehållet både under skol- och fritidstid.

Ska jag göra ett försök i att tolka Eriks upplevelse av Malin skulle det nog vara att hon framförallt verkade arg. På det sätt som Malin pratade hade hon en stark och tydlig röst vilket kan tolkas som att någon är arg. Då Malin även greppade tag om Eriks jackärm kan även det ha upplevts som hotfullt. Backlund menar på att man genom beröring kan antyda sin status, signalera makt eller upprördhet (Backlund 1991, s. 84). Min upplevelse är att det blev en obehaglig situation och att Malins sätt att ta tag i jackärmen bara förstärkte händelsen som uppstod.

Det är svårt att säga vad som upplevs som värst, att inte få ha sin integritet eller när någon tilltalar en på ett otrevligt sätt. I mitt dilemma uppstod en kombination av båda. Min koppling till dilemmat är att vi behöver visa respekt mot såväl barn och vuxnas integritet. Vi behöver vara försiktiga när vi närmar oss någons komfortzon då det kan upplevas som obehagligt. Jag tror därigenom att Malin inskränkte på Eriks integritet och även skapade ett obehag i sitt sätt att tilltala honom. Backlund skriver vidare att genom att lyssna uppfattar vi ljudvågor för att därefter försöka tolka vad vi hört vilket i sin tur leder till förståelse eller en ickeförståelse (Backlund 1991, s. 153). Då många frågetecken uppstod upplever jag att det är knepigt att förstå men att jag inte hade några problem med att lyssna.

Det är skillnad på att inneha auktoritet och att vara i maktposition. Jag anser att vi lärare i skolan behöver ha auktoritet, men att den ska ske på rätt premisser. Enligt Furu behöver vi vinna vår auktoritet genom att visa ömsesidig hänsyn och respekt gentemot eleverna samt skapa tillit varje dag både via våra individualiteter men också genom våra verksamheter i de olika undervisningssituationerna (Furu 2017, s. 58). Det här tycker jag sätter fingret på hur viktig vår roll är för att skapa ett gott klimat både i, men också utanför skolan och i samhället i stort. Jag anser att det inte bara har betydelse i det som Furu beskriver, att vi ska försöka ha vår auktoritet i undervisningssituationer, utan även generellt. Jag menar att det inte spelar någon roll i vilken specifik situation det ska ske i. Sker det i klassrummet, hallen, på skolgården eller någon annanstans behöver vi ha ett gott klimat för att uppnå en bra atmosfär. Det som sker i situationen mellan Malin och Erik blir dessvärre att Malin förlorar hänsynen i sättet hon pratar med Erik på. Det menar jag leder till att hon inte längre är en auktoritet utan istället blir auktoritär. Att inneha en auktoritet behöver, enligt mig, inte vara något negativt utan handlar om en respekt som inte är påtvingad, medan att vara auktoritär snarare handlar om ett utnyttjande av den egna maktpositionen.

Dolk skriver hur normer och makt är kopplade till varandra genom att vi individer rättar våra viljor och tankar efter normer både medvetet och omedvetet (Dolk 2013, s. 26). Makten blir en norm i skolan då det är vi vuxna som ska bestämma där och på så sätt blir det att makt och normer ibland går hand i hand. Dolk skriver vidare att "Enligt Foucault tar maktrelationer inte sällan formen av ojämlika och relativt stabila styrkeförhållanden. Samtidigt är dessa relationer föränderliga och uppstår som ett resultat av komplexa interaktioner." (Ibid, s. 26). Tänker jag på mitt egna dilemma tror jag innerst inne att min relation med Malin och Erik och deras relation gentemot varandra absolut är föränderlig.

Precis som Foucault anser även jag att problemet med maktrelationer oavsett var vi än befinner oss skapar ojämlikhet, men att vi alltid ska ha en inställning om att det går att förändra. Min uppfattning, om jag kopplar detta till kommunikationen mellan mig, Malin och Erik i hallen, är att den behöver utvecklas för att skapa ett godare socialt klimat där olikheter, oavsett exempelvis kön eller ålder, tas tillvara på. Foucault skriver vidare att "Disciplinen "framställer" individer; den är den specifika tekniken för en maktutövning där individerna är på samma gång föremål och verktyg." (Foucault 1987, s. 171). Disciplin kan jag tycka låter

strängt och mer som skolan för ca 100 år sedan om jag jämför med dagens skola, men det jag håller med honom om är att disciplin kan utmärkas som en slags maktutövning vilket jag helst ser att vi kommer långt bort ifrån. Kopplingen till dilemman är att Malin kan ha använt sig av disciplin för hur eleverna ska bära sig åt, enligt henne, och därmed utnyttjade hon kommunikationsbegreppet.

För att eleverna ska få möjlighet till att ta mer plats i skolan behöver vi få in mer elevdelaktighet och elevinflytande. De behöver känna att de blir lyssnade på och att vi tar tillvara på deras tankar och kunskaper. Kopplingen mellan makt, elevinflytande och elevdelaktighet skulle behövas göras mindre för att få kunna skapa fler neutrala miljöer. Jag ser att vi vuxna besitter makten i skolan, men jag ser även att ju mer elevinflytande vi får in i verksamheten desto mindre känner eleverna av att vi är i maktposition.

Vi behöver allt mer visa eleverna att det vilar på samarbete elever och lärare emellan för att uppnå det goda klimatet. Jag anser att jag i dilemman minskade klyftan mellan dessa grupper genom att lyssna in Erik och föra en neutral konversation med honom. Något att också tänka på i lägen som detta är att vikten av att försöka förstå elevernas perspektiv spelar roll för att uppnå en ömsesidig respekt. Här tänker jag att hur vi väljer att kommunicera framför och med eleverna går in i begreppet kring respekt. Att ha en fungerande dialog med eleverna handlar om respekt med alla inblandade parter och att vi som vuxna och lärare kan anpassa oss utefter vem eleven är. Här hade faktiskt både jag och Malin kunnat hantera vår dialog med Erik på ett bättre sätt genom att visa honom respekt och försöka förstå honom. Kanske hade det lett till att även Erik hanterat situationen på ett annat sätt och därmed vågat prata med både mig och Malin om hur han kände sig.

Dolk skriver att "En tänkbar ingång för att närma sig maktrelationen mellan vuxna och barn - utan att landa i att styrning är alltigenom problematisk och hemfalla åt en individualistisk frihetsuppfattning - är att sätta barns delaktighet i centrum." (Dolk 2013, s. 115). Precis som Dolk skriver behöver vi ta tillvara på elevdelaktigheten i strävan efter att skapa en miljö där klyftan mellan vuxna och elever inte är så stor. Det här stämmer även överens med hur läroplanen är utformad då elevdelaktighet är en viktig del i både kapitel ett, två och fyra (Lgr 11).

Det finns många sätt att få eleverna delaktiga både i skolan och på fritids och det man ofta ser ute i skolorna är mötesformer som elev- och fritidsråd för att det ska bli tydligt och göras konkret för eleverna att de få vara med och faktiskt delta. För min del behöver det inte alltid handla om att de praktiskt ska få delta på möten utan även få delta redan i planeringsstadiet på fritids. Det kan exempelvis vara kring vilka aktiviteter de önskar ha samt att de får vara med och utvärdera efter avslutad aktivitet så att vi tillsammans bara kan göra det bättre. Här anser jag att samtalet och bemötandet kommer in som en viktig faktor och tar del i allt vi gör med eleverna. Vi kan låta eleverna få vara med och påverka så mycket som möjligt, men har inte vi lärare ett gott bemötande kommer vi förmodligen ha svårt att få eleverna att känna att de är delaktiga.

Min erfarenhet är att ju mer elevinflytande och delaktighet vi får in i skolan och på fritids desto bättre. Däremot kommer det alltid vara så att skolan och de vuxna sitter på ett maktperspektiv av sociala och institutionella skäl då skolan ska bedrivas av oss lärare och pedagoger. Det vi dock inte får glömma är att det är vi som bestämmer ramarna för verksamheten och har makten för att det ska vara väl fungerande, men att barnen och eleverna inte ska glömmas. Åberg och Lenz Taguchi skriver att barn aldrig kommer ifrån att bli påverkade av oss vuxna (Åberg & Lenz Taguchi 2005, s. 67). Vi lever i ett samhälle som förmodligen bara kommer att utvecklas mer och mer till att våra barn blir negativt påverkade och får negativa intryck av det de får vara med och uppleva, bland annat genom sociala medier. Åberg och Lenz Taguchi skriver vidare att det är något som är värt att fundera över då det ställer högre krav på oss som pedagoger (Ibid, s. 67). Vi bör aldrig sluta fundera över det för då har vi tappat bort vår medvetenhet, och den tillsammans med reflektion behöver vi för att skapa den bästa miljön för såväl elever, barn, lärare och vuxna.

För att spinna vidare på maktperspektivet är det även något som kan skapas i relationen kollegor emellan. Jag har känt under mina år inom skolvärlden hur hierarkier skapas beroende på vilken utbildning man har. Personal på fritids, utbildad eller ej, har enligt min uppfattning alltid haft en ganska låg status på skolan. Något vi nu gläds av är att fritidshemmet i mitten av år 2016 fick ett eget kapitel i läroplanen, vilket enligt mig förstärker vårt arbete och vår roll i skolan. Det hjälper oss att visa att det faktiskt sker lärande och

undervisning även på fritidshemmet. Det här kan, enligt mig, minska de hierarkier mellan lärare och fritidspersonal som på något sätt underliggande alltid funnits där.

I den situation jag och Malin hamnade i kan jag även där känna att makt hade en del i det som skedde. Jag har under framställandet av denna essä faktiskt ställt mig frågan kring huruvida det var Erik eller mig hon ville visa makt inför. Kan det ha varit så att hon ville framhäva sig själv framför mig? Det kan ju vara så att hon minsann ville visa för mig hur man säger till en elev på skarpen. Malin kanske tycker att jag väljer att lösa konflikter eller prata med eleverna på ett sätt som hon inte tycker att man bör.

Jag har även funderat över vilken slags makt jag själv kan ha utstrålat. Jag upplever att min makt som lärare gjorde att jag kunde ta tag i situationen och stabilisera den genom att lyssna in Erik. Det är svårt att säga vad som hade varit bäst, men hade jag kanske kunnat utnyttja min maktposition mer än jag gjorde? Eller handlar det verkligen om att vi ska utnyttja vår maktposition som vuxna eller ska vi kanske, såsom jag hellre skulle vilja se på det, använda oss av möjligheten att vara vuxna och vara goda förebilder för eleverna och därigenom använda vår makt till att kunna göra det. Jag anser att det i mitt dilemma finns två olika sorters makt, bland annat den makt vi använder oss av i och med vår auktoritet som pedagoger, men också den makt vi använder oss av genom kommunikation oberoende av att vi är vuxna och de är barn. Genom att kränka eller trycka ner en annan person, oavsett om det är ett barn eller en vuxen, har vi verkligen tyvärr börjat uttrycka vår makt genom hur vi kommunicerar.

5.4 Bemötande och kommunikation

Ibland kan man säga att man lätt glömmer saker som man upplevt. Det är inte lätt att komma ihåg något som hände för flera år sedan eller kanske igår och det är något som är väldigt individuellt. Jag kan minnas händelser från länge sen och har reflekterat över att det oftast är händelser som påverkat mig, glada och sorgliga händelser eller minnen. Det är något som etsat sig fast och som gör att jag alltid bär det med mig. Min upplevelse är att flera olika faktorer spelar in här, såsom miljö, vilka personer som var där, vad jag gjorde och vilket sinnestillstånd jag var i. Det blir ett minne som blir till en erfarenhet som i sin tur blir ett lärande. Doverborg och Pramling Samuelsson skriver att erfarenheter och funderingar är

något som barn alltid bär med sig från den ena situationen till den andra (Doverborg & Pramling Samuelsson 2012, s. 21). Här anser jag att bemötandet tar stor plats då det har stor påverkan på vad och varför vi minns vissa saker.

Att som lärare ha med sig den relationella kompetensen i hur vi bemöter barnen i verksamheten, i hemmet eller i samhället är A och O. Juul och Jensen beskriver relationskompetens som "Pedagogens förmåga att "se" det enskilda barnet på dess egna premisser och anpassa sitt eget beteende efter detta, utan att därigenom frånhända sig ledarskapet[...]" (Juul & Jensen 2003, s. 124-125). För att nå relationskompetens anser jag att vi genom välfungerande kommunikation måste kunna göra anpassningar både i verksamheten men även hos oss pedagoger. Det är inte eleverna som ska anpassa sig efter oss. Jag tycker därmed att kommunikation och relationell kompetens är två viktiga komponenter som hör ihop med varandra.

Goda relationer anser jag är en bra grund för mycket. Enligt Doverborg och Pramling Samuelsson kan vi skapa goda relationer barn och lärare emellan genom att respektera dem och deras känslor (Doverborg & Pramling Samuelsson 2012, s. 29). Min koppling till dilemmat är att vi genom relationell kompetens ges utveckling och möjlighet till att utvecklas kring bemötandet till eleverna men också till kollegor och vårdnadshavare. Detta genom att dagarna på skolan och fritidshemmet mycket utgörs av relationer och bemötanden. Enligt läroplanen ska alla som arbetar i skolan "[...]visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt[...]" (Lgr 11, s. 12). Genom att vi har respekt för varandra, utvecklar relationerna till våra elever och ständigt reflekterar över vårt bemötande har vi kommit långt i strävan mot ett pedagogiskt ledarskap.

I Eriks fall märkte jag hur han behövde bli bekräftad och ges möjlighet till att prata av sig om det som hänt. Genom bekräftelse tillgodoses grunden för existentiella behov hos barn eftersom känslan av att vara betydelsefull för andra individer infinner sig (Jensen 2011, s. 100). Jag hoppas verkligen att Erik kände att han fick den bekräftelsen av mig. Vi vuxna har också behov av att känna att vi av andra människor är betydelsefulla (Jensen 2011, s. 102). Det här är något jag uppfattar ligger i människans natur. Vi har behov av att få synas, höras, ges uppmärksamhet och beröm, vi vill veta vad som är rätt och fel, vi vill gärna ha svar på

allt. Listan kan göras lång och att få vårt bekräftelsebehov tillgodosett är enligt mig en del av människans natur.

Det pedagogiska ledarskapet är något jag anser att vi ständigt kan förbättra. Som lärare måste man kunna bemöta barn och elever med empati och hänsyn och där läraren har som uppgift att ansvara för kvaliteten på relationerna (Jensen 2011, s. 97). Vi som lärare i skolan har ett stort ansvar vad gäller att bygga relationer. För att närma sig den relationella kompetensen behöver vi känna oss trygga i vårt ledarskap. Under mina år inom skolans värld har det varit viktigt för mig att vara frågvis, nyfiken, intresserad och alltid sträva efter att utvecklas inom yrket. Kopplar jag det pedagogiska ledarskapet till dilemman märker jag att jag kan och vill väldigt mycket, men att det inte alltid blir som jag tänkt mig. Jag tänker att i och med att jag är medveten om det ser ändå förutsättningarna goda ut eftersom reflektionen har blivit ett sådant viktigt verktyg för mig.

Kunskapen och konsten att skapa relationer är en viktig kunskap. Andersson använder sig av begreppet tyst kunskap då det i vår kompetens handlar om att vi behöver arbeta med värdefrågor, de sociala förmågorna samt skapa relationer (Andersson 2013, s. 26). Om jag tolkar Andersson i det hon skriver uppfattar jag det som att det inte är en kunskap vi lär oss på lärarutbildningen på högskolan utan det är en kunskap vi lär oss under tiden vi är i yrket och tillsammans med eleverna. Kopplingen jag gör till mitt dilemma är att kommunikationen till mångt och mycket ligger till grund för relationsskapandet vilket tydligt syns i den situation som uppstod. Jag besitter en del tyst kunskap, om jag ska tolka Birgit Anderssons begrepp, då jag genom mina sociala förmågor försökte skapa en bättre utgångspunkt än det håll det var på väg mot.

5.5 Praktisk kunskap

Inom min yrkeskategori möter vi varje dag olika typer av dilemmasituationer. Konflikter ska lösas och det gäller ofta att ha fingertoppskänsla. Jag känner mig trygg i min roll som fritidslärare och jag tror mycket handlar om mina många år av erfarenhet. Jag har samlat på mig mycket kunskap i praktiken och nu även en högskoleutbildning där den teoretiska kunskapen fått ta stor plats. Jag skulle vilja säga att den kunskap vi mestadels utövar på fritidshemmet tillsammans med eleverna är den praktiska kunskapen. Oftast agerar vi i

stunden och vill vara snabba på att ingripa i en konflikt, men oftast är det något som sker per automatik och som vi sedan inte alltid reflekterar över. En styrka i oss fritidslärare, enligt mig, är det vi bara gör. Vi ser, agerar och hanterar då vår styrka ligger där, i vår praktiska kunskap. Jag kommer vidare i denna reflektion diskutera hur jag använde min praktiska kunskap i mitt dilemma.

Det gäller att handla i situationer och det gäller att göra det där och då. Oftast finns inte tiden för att fundera över hur det ska göras utan bara att det bör göras. Det är där jag tror inte minst erfarenheten har stor betydelse, men också vår känsla för utövning av praktisk kunskap. Aristoteles kallar den praktiska kunskapen för *fronesis* som enligt Hansson “[...]är den duglighet som innebär att vi är bra på att resonera och fatta beslut om vad vi bör göra.” (Hansson 2016, s. 165). Det är alltså en förtrogenhetskunskap där vi agerar utifrån magkänsla och intuition vilket är precis det jag gör i mitt dilemma. Något i mig sa att Malin och Erik inte bör fortsätta diskussionen och därav mitt snabba beslut.

Den praktiska kunskapen kan enligt mig bara utvecklas mer och mer. Vi samlar på oss kunskap och erfarenheter som definitivt har påverkan på hur vi väljer att handla i olika situationer. Har man den praktiska kunskapen är man enligt Hanssons tolkning av Aristoteles både bra på att agera och besluta om handlingar (Hansson 2016, s. 184). Om jag kopplar detta till min egna reaktion anser jag att jag utövade praktisk kunskap genom sättet jag fångade upp Erik på. Situationen behövde avstyras och det gjorde den genom min beslutsamhet. Enligt Aristoteles är det intentionen eller beslutet som är anledningen till handlingen (Aristoteles 1967, s. 163). Precis så var det för min del, min beslutsamhet låg till grund för att situationen fick den utgången som den fick. Detta beslut låg till grund för att Malin och Eriks kommunikation inte skulle förvärras och inte heller min och Malins.

Hur vet vi egentligen om man agerat rätt eller inte? Det är svårt att veta, men jag väljer att reflektera vidare över *fronesis* då jag tar den till hjälp under stora delar av mina dagar på fritidshemmet. Enligt Frelin är det nästintill omöjligt att avgöra rätt eller fel i praktiken, men det behöver inte vara komplicerat att dra slutsatser utifrån den specifika händelsen (Frelin 2012, s. 21). Jag anser att Frelin här ringar in det vi dagligen hamnar i. Det behöver inte vara komplicerat att fatta beslut då det till stor del är just det våra dagar handlar mycket om. Ska

jag gå ut först på rast? Ska jag ringa föräldrarna angående detta? Detta är bara två typer av frågor av många som vi dagligen fattar beslut om vilket inte behöver vara komplicerat, men var beslutet det rätta?

Vi kan alltid ifrågasätta oss själva varför vi inte gjorde så eller så, men det är också av stor vikt att vi känner att vi kan få vara trygga i de beslut vi fattar. Här behöver vi vila på erfarenhet och kunskap och våga lita på oss själva. Här väljer jag att knyta an till dilemmat genom att min kommunikation låg till grund för det beslutet som jag tog. Min praktiska kunskap agerade, sedan huruvida det var rätt eller fel är väldigt svårt att avgöra. Vår kommunikation brast vilket jag i mina ögon reagerade ganska snabbt på och frågan är om rätt eller fel egentligen då blir relevant för den sakens skull? Jag tror faktiskt inte det då det för min del kändes viktigt att visa Erik att jag ville upprätthålla en god kommunikation mellan honom och mig.

Undersökandet i min essä har bland annat lett till att jag ställt mig frågan kring vad ett gott bemötande är. Jag tänker att det goda bemötandet i mitt dilemma bottnar i att det finns en dialog mellan Erik och mig och att den handlar om att lägga fokus på att lyssna in, vara ödmjuk och visa att man bryr sig. Vi är där för elevernas skull, inte någon annans. Den praktiska kunskapen blir här väsentlig och viktig då jag själv känner hur den vuxit under mina år inom skolan. Jag lär mig och reflekterar dagligen kring min roll som fritidslärare. Jag vet att jag utövar praktisk kunskap på min arbetsplats och har nu även utvecklat hur jag kopplar den till teori.

För mig är det av stor vikt att man är inlyssnande både som vuxen och pedagog, något som enligt mig är viktigt för barnens och elevernas fortsatta utveckling. Vi behöver ha en ömsesidig respekt mellan oss och en kommunikation som är välfungerande. Här behöver vi se till att det finns en samverkan mellan skola och hem då det är ett arbete vi gör tillsammans. Läroplanen menar att "Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare." (Lgr 11, s. 9). Det här blir ett arbete vi gör tillsammans med hemmen då vi likväl hemma som på skolan behöver fundera på hur vi kommunicerar framför våra barn och elever och hur vi gör det på ett bra sätt.

I den diskussion jag hamnade i med Erik var det även där den praktiska kunskapen i mig som kom fram. Det gäller ofta att vara kvicktänkt i många situationer på fritidshemmet och att hjärta och hjärna samarbetar. Ibland är det en hårfin gräns kring det man kanske vill säga och det man bör säga. När Erik frågade mig om det var något fel på hans hjärna ville jag säga honom så mycket, som att det kanske är Malins hjärna det är fel på, men jag valde istället att säga det han borde få höra. Problemet ska inte behöva vara det som Malin säger utan istället hitta lösningar för vad vi kan göra för att inte hamna i ett sånt läge där kommunikationen brister.

När Erik tittade in i mina ögon och frågade om han hade en dum hjärna blev jag ganska ställd. Vi ställs, som jag nämnde ovan, inför komplicerade situationer där beslut krävs och där erfarenhet gör att jag blir mer trygg i min yrkesroll. Dreyfus & Dreyfus skriver att övning är nödvändigt för upprätthållandet av den praktiska kunskapen (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 304). Vi behöver utsättas för svåra situationer för att få möjlighet till att öva oss i det och det är här jag menar att erfarenheten är av betydelse. Dreyfus & Dreyfus skriver vidare att om den praktiska kunskapen inte kan tillämpas så kan den gå förlorad (Ibid, s. 304). Jag tror att jag kommer samla på mig mycket mer erfarenhet och därmed aldrig sluta att utöva praktisk kunskap, iallafall inte så länge jag arbetar inom skolans värld och där mina dagar sker i en social kontext.

Det är en kunskap att kunna kommunicera. Man ska tänka på vad man själv ska säga, hur man säger det och hur det kan uppfattas av andra. Många delar ska finnas med och vi ställs inför det dagligen av såväl kollegor, elever och vårdnadshavare. Hur uppfattas jag egentligen av andra? Den frågan har även dykt upp då jag diskuterar hur vi allmänt kommunicerar framför eleverna, och där har även jag blivit inkluderad. Dreyfus & Dreyfus har i sin text *Fem steg från nybörjare till expert* beskrivit att vi människor vanligtvis går igenom fem olika stadier av färdigheter för hur vi fattar beslut (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 308). Jag har valt att använda mig av den modellen då den på ett väldigt bra sätt kan visa i vilket stadie jag själv befann mig i när dilemmat skedde. Dreyfus & Dreyfus kallar dessa fem stadier för “[...]nybörjare, avancerad nybörjare, kompetent, skicklig och expert.” (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 310).

För mig var det väldigt tydligt att kommunikationen som pågick mellan mig, Malin och Erik var bristfällig. Jag kommer därför att förklara de fem stadierna kortfattat för att försöka se om jag kan finna mig själv i någon av dessa. Nybörjaren följer inlärd regler och förmågan att lyssna och tala begränsas (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 312). Jag kan jämföra mig själv med nybörjaren i det att jag tänkte "Så uttrycker man sig inte till ett barn" vilket gjorde att min förmåga att tala om situationen med Malin begränsades. Den avancerade nybörjaren har skaffat sig erfarenhet genom att börja hantera reella situationer (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 313). Här tänker jag att erfarenheten av mina år inom skolan kom till användning då den praktiska kunskapen i mig gjorde sitt, men kanske inte tillräckligt.

För att leverera på den tredje nivån, kompetensens, behövs en plan som är organiserad samt att man kan bli känslomässigt hängiven i påföljden av sina val (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 318-319). Det fanns definitivt en plan med mitt agerande då jag ville undvika att Erik skulle behöva utsättas mer av den olustiga situation som uppstod, men jag blev själv känslomässigt påverkad av sammanhanget. På det fjärde stadiet som handlar om skicklighet ska man kunna fatta medvetna val, engagemanget är stort och tidigare upplevda situationer kopplas samman och används för aktuella situationer (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 320-321). Här anser jag att jag inte riktigt är utan behöver mer erfarenhet för att hamna, likaså det femte stadiet. När det kommer till expertis, det femte stadiet, menar Dreyfus & Dreyfus att "En expert vet i allmänhet vad han ska göra baserat på mogen och övad förståelse." (Dreyfus & Dreyfus 2014, s. 324). Att hamna på en expertis nivå tror jag inte är omöjligt inom det här yrket. Att nå en expertis kunskap vilar på att man är så trygg i sin roll och med sin erfarenhet att man vet hur man ska handla i olika kontexter. Jag tror däremot inte att man alltid kommer kunna ligga på en expertis nivå då det är ett arbete där den ena dagen inte är den andra lik och svåra situationer och val kommer vi alltid ställas inför vilket säkerligen kan leda till att man hamnar på nivå ett till fyra igen.

Efter att ha gått igenom dessa fem olika stadier skulle jag placera mig själv i det tredje stadiet, nämligen den kompetente. Trots tolv års erfarenhet och där jag ställts i olika situationer och sammanhang som känts komplicerade kan jag inte riktigt hjälpa att jag är en person som blandar in mycket känslor i mina beslut och mina icke beslut. Jag tror att vi, som jag nämnde ovan, egentligen kanske inte tillhör ett visst stadie utan att vi säkerligen berör alla

olika stadier beroende på kontext. Däremot kan vi nog känna igen oss i ett stadie mer än ett annat.

6. Slutord

Målet med denna essä var att reflektera kring kommunikation och vilka brister den ibland har. Reflektionen har varit genomgående i hela min skrivprocess och jag har försökt att se på dilemmat ur flera olika perspektiv. Jag har använt mig av det hermeneutiska synsättet för att gå djupare i att tolka och förstå just den här situationen. Det har gett mig insikt i att vi inte behöver hitta en sanning i allt vi gör. Genom att vi försöker sätta oss in i hur andra människor upplever händelser är det inget som säger att vi måste tycka och tänka precis likadant, men att tänka hermeneutiskt har gett mig en annan slags förståelse än jag hade innan.

För mig har det varit viktigt att försöka hitta kopplingen mellan teori och praktik. Det är lätt att man fastnar i det praktiska vi är i hela dagarna och inte får eller tar möjlighet att reflektera över vad och varför vi hamnar i de situationer vi gör. Det är svårt att handla i situationer där kommunikationen brister för då får osäkerheten ta stor plats och det kan upplevas som obekvämt. Vi människor, enligt mig, vill gärna att saker och ting ska kännas lätt och följsamt och vill helst inte stöta på motgångar eller behöva göra svåra val.

Jag skulle säga att vi i många lägen är konfliktradda och frågan är om det är det som ligger till grund för när kommunikation brister. Att bli osams eller oense på arbetsplatsen tror jag kan inge en känsla av obehag eller missnöje och därför väljer vi kanske att inte ifrågasätta varandra då det kan upplevas som hotfullt. Vem vill egentligen bli ifrågasatt inom sin yrkesprofession? Jag är glad att jag tagit mig möjligheten till att reflektera över detta dilemma då kommunikation alltid kommer vara något jag möts av hela dagarna, verbal eller icke-verbal. Jag vet inte riktigt om det var rädsla, osäkerhet eller kanske något annat som gjorde att jag inte hanterade situationen annorlunda, men jag tror det var många olika faktorer som spelade in just där och då.

Det har varit intressant att följa de teoretiska inriktningar jag valde, både gällande hermeneutiken och den praktiska kunskapens teori. Med hjälp av hermeneutiken har jag fått möjlighet att reflektera över hur andra människor upplever och uppfattar händelser

annorlunda än jag och försöka få en förståelse för det. Det jag ville undersöka var förståelsen för både hur olika vi tolkar kommunikationen och vilka brister den kan ha, men också uppnå en förståelse för hur vi kan kommunicera på andra sätt. Ser jag istället på *fronesis* och den praktiska kunskapen har den varit mer inriktad på mig själv och hur jag reagerar och agerar i olika situationer. Att se på en händelse både som ett subjekt där jag utgått mycket från jaget, men också som ett objekt där jag behövt att ta distans till dilemmat för att utöka förståelsen av det har varit lite påfrestande. Jag har helt och hållet behövt ta på mig ett par andra glasögon då jag belyst det ur olika perspektiv.

Det finns dessvärre ingen handbok i hur man gör i komplicerade situationer där kommunikationen inte är välfungerande. Behöver vi ha det? En bok som berättar för oss vad som är rätt eller fel eller som talar om för oss hur vi bör agera. Var försvinner då den praktiska kunskapen om allt skulle vara så lätt att lösa? Det ger mig utrymme för reflektion och analys när jag hamnat i obekväma situationer, men också utveckling för lärande. Det kan upplevas jobbigt när kommunikation brister, konstigt vore det annars, men vi behöver se det som en möjlighet att stanna upp, ta ett steg tillbaka och se på vad det egentligen är som skett. Jag känner att jag skulle ha kunnat irritera mig väldigt mycket på Malin och det hon specifikt sa, men istället valde jag en ingång som mer handlade om hur vi tillsammans, med hjälp av kommunikation, istället kan hjälpas åt att förändra en situation istället för att förändra en person.

Hur bra är jag själv egentligen på att kommunicera? Det har kommit upp under framställandet av min essä, inte bara dilemmat jag hamnade i utan hur andra kan uppfatta mitt sätt att kommunicera. När det kommer till kränkningar står jag fast vid att det inte är ett korrekt sätt att bemöta elever på. Det jag däremot försökt att sätta mig in i är att vi alla kan ha dåliga dagar som kan påverka hur vi talar till och med varandra. Jag ska inte diskutera kring om det var så eller inte, men jag kan ha förståelse för att det kan ha påverkansmöjligheter.

Jag skulle vilja avsluta essän med att säga att kommunikation är något som på ett eller annat sätt genomsyrar och finns med oss hela dagarna och som ligger till grund för mycket och mycket. Om jag tänker mig en framtida lärarutbildning kopplat till det jag skrivit om i min vetenskapliga essä skulle jag önska att den innehöll så mycket mer teori kring just

kommunikation och bemötandet i stort. Det är de sammanhang vi ställs inför varje dag på skolan och den kompletteringen kan jag känna att jag saknat i utbildningen. Däremot lär vi oss av vår erfarenhet och genom praktisk kunskap och det är där jag tror den viktigaste nyckeln finns, inom oss själva.

7. Referenser

Alsterdal, L. (2014). Dilemma i äldreomsorg - Reflektionsarbete som utbildning. I: Bornemark, J. & Svenaeus, F. (red.) *Vad är praktisk kunskap?* Stockholm: Södertörns högskola, s. 162-189.

Andersson, B. (2013). *Nya fritidspedagoger – i spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer*. Umeå: Umeå Universitet, Avhandling.

Tillgänglig på Internet: <http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:603114>

Andersson, S. (2014). *Om positivism och hermeneutik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Aristoteles. (1967). *Den nikomachiska etiken*. Göteborg: Daidalos AB.

Backlund, B. (1991). *Inte bara ord - En bok om talad kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.

Bie, K. (2014). *Reflektionshandboken för pedagoger*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Bornemark, J. & Svenaeus, F. (2014). *Vad är praktisk kunskap? Södertörn studies in practical knowledge 1*. Stockholm: Södertörns högskola.

Dahlkwist, M. (2012). *Kommunikation*. Stockholm: Liber AB.

Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn - Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Stockholm: Ordfront förlag.

Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Att förstå barns tankar - kommunikationens betydelse*. Stockholm: Liber AB.

Dreyfus, H, L. & Dreyfus, S, E. (2014). Fem steg från nybörjare till expert. I: Hjertström, Lappalainen, J. (red.) *Klassiska texter om praktisk kunskap. Södertörn studies in practical knowledge 7*. Stockholm: Södertörns högskola, s. 303-354.

Foucault, M. (1987). *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag.

Frelin, A. (2012). *Lyhörda lärare - Professionellt relationsbyggande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.

Furu, A-C. (2017). *Professionell röst användning i läraryrket*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hammarén, M. (2005). *Skriva - en metod för reflektion*. Stockholm: Santérus.

Hansson, A. (2016). *Aristoteles etik*. Göteborg: Daidalos AB.

Jensen, H. (2011). Pedagogiskt ledarskap med uppmärksamhet och närvaro, bekräftelse och empati. I: Jensen, E. & Löw, O. (red.) *Pedagogiskt ledarskap - Om att skapa goda relationer i klassrummet*. Malmö: Gleerups, s. 95-109.

Juul, J. & Jensen, H. (2003). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Liber AB.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017. (2017). 4. uppl. Stockholm: Skolverket.

Molander, B. (1996). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos AB.

Nilsson, B. & Waldemarson, A-K. (2016). *Kommunikation - Samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur AB.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra, och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

(180311).

Warnke, G. (1993). *Hans-Georg Gadamer - Hermeneutik, tradition och förnuft*. Göteborg: Daidalos AB.

Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik - etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber AB.